

Datum : 11 juli 2010
Aan : Commissie RGW
Van : J. Binnekamp Tel.:
Onderwerp : Handhavingsaanpak bestrijdingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden

---

Deze memo beoogt u informatie te geven over een gecoördineerde handhavingsaanpak van grondwaterbeschermingsgebieden en het terugdringen van bestrijdingsmiddelengebruik.

Algemeen

Grondwater wordt in Nederland voor heel veel functies gebruikt. Onttrekking of infiltratie van grondwater kan echter negatieve gevolgen hebben voor andere belangen. De provincie speelt op grond van de Waterwet, de Grondwaterverordening en de Provinciale Milieu Verordening een grote rol om via vergunningverlening, handhaving en informatievoorziening de kwantiteit en de kwaliteit van ons grondwater te beschermen.

Rondom waterwingebieden van drinkwaterleidingbedrijven bevinden zich grondwaterbeschermingsgebieden of boringsvrije zones. Op basis van de Provinciale Milieu Verordening dient de provincie ervoor te zorgen dat in deze grondwaterbeschermingsgebieden de kwaliteit van het grondwater niet nadelig wordt beïnvloed door menselijk handelen.

Dit menselijk handelen wordt in grondwaterbeschermingsgebied echter niet alleen door de provincie gereguleerd en gehandhaafd. Ook andere overheden als gemeenten, waterschappen en Ministerie van Landbouw (AID) spelen een belangrijke rol. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de Wet Milieubeheervergunningen voor de meeste inrichtingen in grondwaterbeschermingsgebied. Waterschappen zijn verantwoordelijk voor het oppervlaktewater, de AID reguleert en controleert het bestrijdingsmiddelengebruik.

De provincie heeft daarom een aanpak ontwikkeld om met deze partners gebiedsgericht in specifieke grondwaterbeschermingsgebieden tot komen tot een gecoördineerde handhaving. Deze aanpak wordt hieronder kort uitgelegd.

Handhaving is echter een relatief duur middel om een goed naleefgedrag van de regelgeving af te dwingen en in lang niet alle gevallen ook het meest effectief en efficiënt. Het is voor de overheid goedkoper, effectiever en efficiënter wanneer een goed naleefgedrag al wordt bereikt door preventieve maatregelen. In het geval van grondwaterbeschermingsgebieden betreft het gewenste naleefgedrag vooral een verantwoord gebruik van bestrijdingsmiddelen. Handhaving kan dit slechts in een beperkte mate afdwingen; veel meer winst is te behalen met preventieve maatregelen. De provincie investeert daarom ook hierin. Ook de concrete preventieve aanpak wordt hieronder kort uitgelegd.

Gebiedsgerichte aanpak en gecoördineerde handhaving

De afdeling Bodem en Water selecteert jaarlijks een aantal grondwaterbeschermingsgebieden die voor een gebiedsaanpak in aanmerking komen. Het gaat om totaal 13 gebieden. Vorig jaar is van deze 13 gebieden in de grondwaterbeschermingsgebieden in Woerden, Groenekan en Bunnik een zogenaamde gebiedsschouw gehouden. Momenteel worden gebiedsschouwen voorbereid op de Utrechtse Heuvelrug (bij de drinkwaterwiningen Soestduinen, Amersfoortse berg).

Als een gebied geselecteerd is, vindt met handhavende partners (provincie, gemeente, milieudienst, waterschap, waterleidingbedrijf, AID) én vertegenwoordigers uit het gebied zelf (landbouw-organisaties, natuurbeschermingsorganisaties etc) een zogenaamd “gebiedsgesprek” plaats. In dit gesprek worden de specifieke problemen in het gebied én de mogelijke kansen voor oplossingen doorgesproken.

Onderdeel van de aanpak vormt een gezamenlijke en afgestemde “gebiedsschouw”: een controle op de naleving van de diverse grondwaterbeschermende voorschriften die in het gebied gelden. Deze voorschriften komen voort uit verschillende wetten (Waterwet, Wet milieubeheer, Bestrijdingsmiddelenwet, PMV etc.) en kennen ook meerdere handhavende instanties. Door de aanpak gezamenlijk af te stemmen en –waar mogelijk - uit te voeren, wordt bereikt dat de burgers en bedrijven meer dan voorheen als één overheid worden benaderd en ook minder toezichtslasten ervaren. De controles worden hierdoor ook efficiënter en effectiever.

De afdeling Handhaving besteedt in 2010 circa 1200 uur aan toezicht en handhaving in grondwaterbeschermingsgebieden.

Preventieve maatregelen

Uit alle gebiedsgesprekken komt naar voren, dat – naast puntbronnen - bestrijdingsmiddelen een van de grootste bedreiging vormen voor de kwaliteit van het grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden. De Algemene Inspectie Dienst (AID) van het Ministerie van Landbouw is primair bevoegd gezag voor bestrijdingsmiddelengebruik. Als landelijk opererende dienst met ook een landelijk uitvoeringsprogramma is het voor de AID echter lastig om als volwaardige partner mee te draaien in regionale gebiedsgerichte projecten. Bestrijdingsmiddelen worden daarnaast niet alleen gebruikt door bedrijven, maar ook door particulieren. Handhaving – hoe gecoördineerd ook - is door deze aspecten niet het meest effectieve en efficiënte instrument om een verantwoord bestrijdingsmiddelengebruik te bereiken.

Binnen de provinciale organisatie heeft dit probleem geleid tot een gezamenlijke preventieve aanpak van de afdelingen Vergunningverlening, Handhaving, Milieu (duurzaam ondernemen), Bodem en Water en Communicatie. Met de betrokken overheden én inwoners heeft de provincie op maat in de bovengenoemde grondwaterbeschermingsgebieden – naast de handhaving - een breed scala aan preventieve maatregelen georganiseerd om een verantwoord bestrijdingsmiddelengebruik te realiseren. Te noemen zijn o.a. het organiseren van cursussen Duurzaam Tuinieren, het ontwikkelen van een lijst met verantwoord te gebruiken bestrijdingsmiddelen, voorlichtingsfolders over bestrijdingsmiddelengebruik in grondwaterbeschermingsgebieden (bezorgd bij 140.000 huishoudens) en het benaderen van tuincentra en hoveniersbedrijven om met hun klanten tot een verantwoord bestrijdingsmiddelengebruik te komen.

De financiering van de preventieve maatregelen vindt grotendeels plaats vanuit het project “Duurzaam Ondernemen” (DO-ladder) en het Programma Schoon Grondwater in de Utrechtse Heuvelrug (zie hierna).

Programma “Schoon grondwater in de Utrechtse Heuvelrug”

Het grondwater in het Infiltratiegebied “de Utrechtse Heuvelrug” vormt de grootste drinkwatervoorraad van de provincie en is van groot belang voor landbouw en natuur aan de randen van de Heuvelrug. Vanwege het grote belang van dit gebied is een apart programma “Schoon Grondwater in de Utrechtse Heuvelrug” ontwikkeld ter uitwerking van enkele grondwatermaatregelen uit de Kaderrichtlijn Water. Het doel van het programma is het verbeteren van de kwaliteit van het grondwater op de Utrechtse Heuvelrug door middel van een blijvende vermindering van het gebruik van bestrijdingsmiddelen en toepassing van innovatieve technieken voor aanwending van strooizout.

Het programma is in 2009 opgesteld in overleg met Waterschap Vallei & Eem, Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden, Vitens, gemeente Utrechtse Heuvelrug, Pro-rail, de vereniging van Hoveniers en groenvoorzieners, de Utrechtse afdeling van de Federatie Particulier Grondbezit, Milieudienst Zuidoost Utrecht, programma ‘Heel de Heuvelrug’ en bureau LaMi. De provincie Utrecht is trekker en financier van het programma. Het programma is in 2010 gestart en zal mogelijk doorlopen tot 2015, wanneer de eerste doelen van de Kaderrichtlijn Water moeten zijn behaald. Eind 2010 zal een tussenevaluatie plaatsvinden op basis waarvan wordt besloten al dan niet door te gaan in de daaropvolgende jaren.